

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

Previewfragmenten

00:00:01

Inge de Wolf: Dus het onderwijs is in Nederland altijd een heel erge emancipatiemonitor geweest en met de laatste tien jaar zijn we één van de weinige landen waar de kansenongelijkheid is opgelopen en waar je ook kijkt in het onderwijs is dat zichtbaar.

00:00:14

Jelle Jolles: De biologie die schept de randvoorwaarden waarbinnen je ontplooiën kunt en de omgeving bepaalt hoe ver je kunt komen in de genetisch bepaalde mogelijkheden.

00:00:27

Bastian Ravesteijn: In Amerika zeggen ze: “soms liggen de kansen aan het einde van de straat”, maar wij zeggen: “soms zijn de verschillen vijf minuten fietsen van je vandaan.”

Leader Ieder Talent Telt

00:00:46

Allard Amelink: Iedereen is het er wel over eens wat je achtergrond ook is, je verdient het om het maximale uit je talenten te halen. Maar toch bestaat er kansenongelijkheid. Welke invloed heeft het gezin waarin je geboren wordt? De school waar je heen gaat? De wijk waarin je opgroeit? En vooral: wat kunnen we het doen om te zorgen dat iedereen zijn kansen krijgt? In deze podcast ga ik; Allard Amelink, in gesprek met experts, bestuurders en mensen op de werkvloer. Op zoek naar het antwoord op die ene vraag. Hoe zorgen we voor gelijke kansen voor iedereen. Want ieder talent telt.

Introductie aflevering 1

00:01:32

Allard Amelink: Ik loop door Rotterdam-West. Een route die ik vaak liep in mijn middelbare schooltijd, alweer zo'n vijftien jaar geleden inmiddels. Onze favoriete Turkse en dat was iets minder dan tien minuten lopen vanaf mijn middelbare school. Een ideale besteding van je tussenuur. Ik zat op het Marnix Gymnasium en ik heb daar echt een fantastische tijd gehad: muziekavonden, theateravonden, schoolfeesten, in een bandje spelen, een Rome-reis en oh ja er waren natuurlijk ook nog lessen waar ik heen ging. Mijn oude school ligt midden in het nieuwe westen in Rotterdam. Misschien wel één van de meest multiculturele wijken van Nederland. Meer dan de helft van de inwoners heeft hier een niet-westerse achtergrond. Maar kijk ik naar de foto van mijn jaarlaag uit mijn eindexamenjaar dan valt op dat mijn klas nou niet bepaald een afspiegeling van de wijk was. En mijn jaar was daarin geen uitzondering. En dat roept de vraag op hoe Rotterdams is een Rotterdams gymnasium als er eigenlijk vooral witte kinderen op zitten? Wat zegt dat over kansengelijkheid? En wat is kansengelijkheid eigenlijk? En daarom dacht ik: er is geen betere plek om te beginnen met mijn zoektocht naar gelijke kansen dan bij mijn oude middelbare school. Dus daar ga ik langs.

Gesprek 1: Cees Kom en Yolande de Beer

00:02:54

Allard Amelink: Ik spreek met Cees Kom. Hij is lid algemene directie van het Marnix Gymnasium en met Yolande de Beer. Zij was tussen 2007 en 2019 eerst Conector en later Rector van het Marnix Gymnasium. Ik vraag Cees en Yolande als eerste hoe zij aankeken tegen de school toen ze er net begonnen, hoe zag de leerling populatie eruit?

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

00:03:13

Jolande de Beer: Het was een school met hele leuke kinderen, maar een vrije homogene samenstelling van deze leerlingen, en eigenlijk helemaal geen afspiegeling van het Rotterdamse. Als je natuurlijk kijkt dat Rotterdam bestaat uit heel veel kinderen van allerlei verschillende afkomsten, dat zag ik niet terug in de school of in ieder geval heel erg weinig. En toen wij gingen kijken waar komen kinderen eigenlijk vandaan? Van welke basisscholen komen kinderen? Dan zagen we ook dat de school staat midden in Rotterdam-West en wij krijgen van de basisscholen in de buurt nooit leerlingen. Het waren altijd leerlingen van daarbuiten, ook wel van ver buiten Rotterdam. School is echt een regio school en eigenlijk klopt dat niet, want wij dachten van ja, volgens ons zijn alle kinderen van alle verschillende afkomsten slim, slimmer of slimst en zit daar geen verschil in afkomst, dus ze zijn we daar eens goed naar gaan kijken.

00:04:08

Cees Kom: Toen ik hier in 2014 kwam denk ik wel dat de situatie alweer een beetje was veranderd. Ik heb het nooit ervaren als een hele witte school. En ik heb het wel in de afgelopen jaren eigenlijk ook nog wel weer zien veranderen. Dus als je het hebt over de diversiteit. Ik denk dat de school inmiddels veel meer een afspiegeling is geworden van multicultureel Rotterdam in al zijn vormen eigenlijk. Dus als je kijkt naar die periode, nou ja, twintig jaar terug en nu, ja, is dat echt veranderd.

00:04:41

Allard Amelink: Ja, dus dat de school eerder naar het qua samenstelling niet echt een afspiegeling van de wijk was, dat is wel helder en heel mooi is dat daar in de afgelopen twintig jaar ook echt iets in veranderd is, en die beweging is wel bewust gestimuleerd, zegt Cees.

00:04:55

Cees Kom: Het is ook natuurlijk ook een maatschappelijke opdracht om er voor iedereen te zijn. Ik denk dat dat heel diep wel in de vezels zit van de mensen die hier ook op school werken. En ook dat is denk ik wel een geleidelijk proces. Want het gaat natuurlijk ook gepaard met soms ook moeilijke dingen. Dus de dingen die je altijd deed, dat je daar misschien even opnieuw over moet gaan nadenken of dat de juiste dingen zijn.

00:05:21

Allard Amelink: We staan natuurlijk helemaal nu, aan het begin van onze zoektocht naar de oorzaken van kansenongelijkheid en wat we kunnen doen om kansengelijkheid te bevorderen? Welke drempels zagen Cees en Jolande wat waren redenen dat leerlingen met een migratie achtergrond niet naar het Marnix kwamen?

00:05:38

Cees Kom: In die periode denk ik dat Marnix echt nog een echte christelijke school was. Een protestants christelijke school. En dat er veel leerlingen ook vanuit de omgeving kwamen naar het Marnix toe, ook vanwege die christelijke identiteit. Daarnaast denk ik dat in die periode ook heel veel kinderen, zeg maar voor een gymnasium kozen van wie de ouders ook op een gymnasium hadden gezeten. Dat was in die periode toch voornamelijk hoogopgeleiden witte ouders.

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

00:06:14

Allard Amelink: Het gaat dus over culturele drempels. Op het Marnix gold bijvoorbeeld een hoofddoekjesverbod en dat is natuurlijk niet bepaald uitnodigend naar meisjes met een islamitische achtergrond die een hoofddoek dragen. Daarover zijn leraren en directie in gesprek gegaan en met elkaar is besloten om die regel aan te passen. Maar tweede punt dat Cees noemt is eigenlijk interessanter. Het waren voorheen vooral kinderen van ouders die zelf ook op het gymnasium hadden gezeten die naar het Marnix kwamen en dat waren dan vooral witte kinderen, zegt Cees. Maar het was dus niet zozeer dat die culturele achtergrond bepalend was, maar meer de bekendheid en vertrouwdheid met het concept van een zelfstandig gymnasium, en dus is het Marnix ook daarmee aan de slag gegaan.

00:06:54

Jolande de Beer: We zijn bewust alle basisscholen gaan bezoeken, ook in de binnenstad van Rotterdam. En ze hebben toen een school oude contactpersoon aangetrokken. Dat was ze een hele leuke dame van Marokkaanse afkomst en de mond tot mond reclame ging, daarmee denk ik nog, dat deed ik echt nog heel erg zijn eigen werk, want zij kende natuurlijk weer mensen in Rotterdam en die kenden weer mensen in Rotterdam. Dus binnen de Marokkaanse, de Turkse, de Surinaamse gemeenschap werden wij ook bekend en toen kwam ook wel ik denk dan moet je ook eens gaan kijken en daar kun je best wel heen. En dat gebeurde ook.

00:07:34

Allard Amelink: Nou, we zijn net begonnen aan onze zoektocht en wij lijken dus al een heel eind. Neem die culturele drempels weg. Neem die communicatieve drempels weg. De onbekendheid en gymnasium is plotseling, ja een stuk opener voor alle soorten leerlingen. Maar uiteraard is dat te kort door de bocht. Allereerst bleek de praktijk een stuk weerbarstiger.

00:07:52

Jolande de Beer: Als je kinderen binnen krijgt, wil je ze ook graag binnenhouden. En al heel gauw bleek dat de afstroom ook weer niet helemaal evenredig vertegenwoordigd was, want de afsprong van onze leerlingen uit klas een, klas twee, maar zeker ook klas drie en vier, daarin was eigenlijk waren de kinderen die van de migranten afkomst waren ja, die raakten we veel meer kwijt, dus dat klopte ook niet. Dus daar moesten we ook wat mee, en dat is best ingewikkeld.

Gesprek 2: Bastian Ravesteijn

00:08:26

Allard Amelink: Ja, een weerbarstige praktijk dus, die het Marnix tegenkwam. De vraag is natuurlijk: wat zegt dit nu over kansengelijkheid? Het hele thema is natuurlijk niet terug te brengen tot de vraag of kinderen met een migratie achtergrond terechtkunnen op een zelfstandig gymnasium. Dat is natuurlijk niet het vraagstuk het gaat om veel meer en toch raakt het wel aan het thema, want welke factoren zijn nou van belang? Welke factoren bepalen hoe ver je kunt komen in het leven, welke kans je hebt in het onderwijs en breder in de samenleving? We keren later nog wel terug bij het Marnix en dan horen we ook hoe zij zijn omgegaan met de uitdaging die ze tegenkwamen. Laten we even wat verder uitzoomen. Maakt het bijvoorbeeld uit waar je wiegje stond, zo'n klassieke uitdrukking. Maakt het uit of

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

je in Rotterdam-West ben geboren of in pak hem beet Kralingen? Ik las een tijd terug een artikel in de Volkskrant over de site kanskaart.nl. De site die brengt allemaal gepseudonimiseerde data in beeld van miljoenen Nederlanders, en zo belooft de website, kun je onder andere kijken in welke Nederlandse wijken kinderen de beste kans hebben om armoede achter zich te laat. Kortom als ik meer wil weten over wat je kansen bepaald en waar je kansrijk opgroeit en minder kansrijk dan moet ik daar zijn. Ik ga op bezoek bij het brein achter deze site.

00:09:53

Bastian Ravesteijn: Ik ben Bastian Ravesteijn. Ik ben universitair docent op de Erasmus School of Economics en ik doe met een hele hoop data onderzoek naar het ontstaan van de kansenkloof. Wij kijken in ons onderzoek naar samenhang tussen een aantal kenmerken en omstandigheden van kinderen tijdens de jeugd en hoe die samenhangen met uitkomsten tijdens de jeugd en tijdens de volwassenheid. Wij kijken naar het inkomen van ouders, migratie achtergrond van ouders, het geslacht van het kind en de gemeente en zelfs de wijk waarin een kind opgroeide, ook als mensen daar nu niet meer wonen, als ze nu inmiddels volwassen zijn en die relaties, die verbanden brengen we in beeld.

00:10:30

Allard Amelink: Ja dus, Bastian en zijn team stellen zich dus eigenlijk precies die vraag: welke invloed heeft de wijk waar je geboren bent of opgroeit op je kansen in je verdere leven?

00:10:40

Bastian Ravesteijn: Ja, we hebben dus op de kanskaart gekeken naar waar mensen opgroeiden, dus waar ze woonden toen ze jong waren en wat de kenmerken waren van hun ouders op het moment dat zij het huis uit gingen (in sommige gevallen). En op andere gevallen, dat ze nog niet het huis uit zijn, gewoon wat de kenmerken van die ouders zijn. En toen hebben we veel patronen in beeld gebracht op die website kanskaart.nl op allerlei uitkomsten dus we hebben gekeken naar geboorte uitkomsten, vroeggeboorten en small for gestational age, dus een laag gewicht voor de duur van de zwangerschap, maar ook naar onderwijsuitkomsten, sociaaleconomische-uitkomsten.

00:11:15

Allard Amelink: Je zou voor de aardigheid eens een kijkje moeten nemen op kanskaart.nl. Kijk ik bijvoorbeeld naar de wijk rondom mijn middelbare school, en dan hebben dertigers die daar opgroeiden gemiddeld 14,2% kans op het behalen van een universitair diploma. Steek je het spoor over aan de noordkant dan heb je 22,1% kans op datzelfde diploma. Maar goed, dat zit 'm denk ik, toch niet zozeer in die straten of in dat er iets in de grond zit in die ene wijk en die andere wijk niet. Dat lijkt me meer dat het zit in of je ouders de Nederlandse taal machtig zijn of dat het de afhangt van het inkomen van je ouders.

00:11:49

Bastian Ravesteijn: Wat je ziet is dat het inkomen van dertigers op basis van de plek waar ze opgroeiden, laag is in de grote steden in Oost-Groningen, Twente, Zuid-Limburg, bij Heerlen in de buurt nog op andere plekken, zelfs als je mensen vergelijkt waarvan de ouders hetzelfde verdienen.

00:12:06

Allard Amelink: Oké, dat ging even vrij snel wat Bastian daar zegt. Hij zegt dus dertigers die

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

opgroeiden in de gebieden die hij net noemde, de grote steden, Twente, Zuid-Limburg. Die verdienen minder dan hun leeftijdgenoten die ergens anders opgroeiden, ook als hun ouders hetzelfde verdienen.

00:12:23

Bastian Ravesteijn: Ander voorbeeld is dat je dus binnen steden op vijf of tien minuten afstand van elkaar, onder kinderen met ouders met hetzelfde inkomen nog steeds echt duidelijke verschillen ziet terwijl het maar tien minuten fietsen is. In Amerika, zeggen ze, soms liggen de kansen aan het einde van de straat. Die straat is soms heel lang dus dat kan daar wel met die rechthoekige straatplannen. Maar wij zeggen: soms zijn er verschillen vijf minuten fietsen van je van je vandaan. Dat zie je ook, bijvoorbeeld in Amsterdam, je ziet het in Rotterdam en die in die grote steden, maar ook in bijvoorbeeld Twente zie je die verschillen toch vrij dicht bij elkaar.

00:13:00

Allard Amelink: Maar hoe kan dat? Waardoor ontstaat dat verschil dan? Nou hoop ik dat Bastian een hele hoop data heeft en daar iets heel slims over kan zeggen, van ja hier en hierdoor wordt dat veroorzaakt, maar zo eenvoudig blijkt dat niet.

00:13:12

Bastian Ravesteijn: De reden dat je soms niet over causale effecten kunt spreken is omdat er nog heel veel andere dingen uitmaken. Dus we kunnen kijken bijvoorbeeld naar de relatie tussen het inkomen van ouders en uitkomsten van het kind, bijvoorbeeld een eindtoets score in groep acht of het middelbare schoolniveau wat een kind op zit op zestienjarige leeftijd. En dan kijk je telkens naar de samenhang tussen twee variabelen. Als dat ouderlijk inkomen omhoog gaat, zien we dan dat die uitkomst omhoog of omlaag gaat, gemiddeld genomen, maar daar kan heel veel achterliggen natuurlijk. Dus dat inkomen, dat maakt waarschijnlijk uit, maakt misschien uit, maar wij hebben het niet onderzocht. We willen simpelweg kijken: waar zien we de verschillen ontstaan en als je dat beter begrijpt, dan kun je nadenken: hoe zou dat verder komen en hoe kunnen we dit oplossen?

Gesprek 3: Inge de Wolf

00:13:56

Allard Amelink: Ja, Bastiaan is een Econometrist en dus wil hij voorzichtig zijn met causale uitspraken doen. Met uitspraken als ongelijkheid wordt veroorzaakt door dit of dat, maar wel heel helder is dat je in de ene wijk meer kans hebt op een hogere Cito score, een hoger schooladvies, een hoger diploma dan in de andere wijk. Ik weet niet of je de documentairereeks Klassen hebt gezien van Sarah Sylbing en Ester Gould. Zij volgden verschillende leerlingen in Amsterdam-Noord in het schooljaar 2019-2020 en die documentaire maakte veel los. Vooral omdat je de verschillen tussen scholen waarin het, ja bijna vanzelfsprekend lijkt dat je een havo-vwo advies krijgt en de scholen waarin het meer een uitzondering. En je zag ook duidelijk de totaal andere omstandigheden waarin kinderen opgroeien. Alleen ik begrijp dat niet helemaal. Neem nou zo'n schooladvies. Het feit dat het kind op de ene school of in de ene wijk meer kans heeft op een hoger advies dan in een andere wijk. Laat dat nou zien dat er sprake is van kansenongelijkheid is dat, zeg maar een soort bewijs van dat het bestaat of zorgt dat hogere of lagere advies ervoor dat de kansenongelijkheid is. Het is eigenlijk bijna een beetje soort kip-ei verhaal. Laat zo'n een schooladvies zien dat er ongelijkheid is? Of veroorzaakt die ongelijkheid? Ik ga langs bij de

Deze spraak-naar-tekst is gecreëerd met www.amberscript.com

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

inspectie voor het onderwijs, bij Inge de Wolf, want we hebben het nu veel over gelijk en ongelijke kansen. Misschien moeten we kijken naar wat is de definitie van kansengelijkheid?

00:15:42

Inge de Wolf: Mijn naam is Inge de Wolf. Ik ben bijzonder hoogleraar onderwijsstelsels aan de Universiteit Maastricht en daar directeur van EducationLab en ik ben werk daarnaast samen als strategisch inspecteur bij de onderwijsinspectie. Zelf vind ik het altijd wel prettig om een vrij simpele wetenschappelijke definitie te hanteren en dat is dat kansengelijkheid is, dat leerlingen zich ontwikkelen conform hun ontwikkelcapaciteiten en dat niet hun kansen afhangen van bijvoorbeeld waar hun wieg heeft gestaan.

00:16:09

Allard Amelink: Kijk, daar hebben we die wieg van het begin weer en waar die gepland stond, moet dus niet van invloed zijn op je kansen in het leven. Hoe staat het eigenlijk met die gelijkheid in Nederland? Ik zou zo op eerste associatie zeggen dat wij toch een heel egalitair land zijn. Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg. Niet je kop boven het maaiveld uitsteken. Ik denk dat wij in Nederland gelijkheid heel belangrijk vinden, dus het zit met de kansengelijkheid in Nederland vast goed.

00:16:32

Inge de Wolf: De kansenongelijkheid is de afgelopen tien jaar in Nederland opgelopen en dat zie je eigenlijk in het onderwijs, in ieder geval, en dat zie je waar je ook kijkt, dus binnen de onderwijsinspectie hebben we in 2016 daar uitgebreid het eerste onderzoek naar gedaan en daar hebben we gekeken naar de adviezen in groep 8, de instroom in het voortgezet onderwijs en in het hoger onderwijs en overal zagen we eigenlijk precies hetzelfde. Dus de leerlingen waarvan de ouders niet hebben doorgeleerd hebben eigenlijk steeds minder kansen vergeleken met vroeger. En dat is wel een bijzondere trend, dus dat is een trend die we de laatste tien jaar zien. Maar de vijftig jaar daarvoor kwamen er steeds meer kansen, dus het onderwijs in Nederland is altijd een heel erge emancipatiemonitor geweest, dus er kwamen steeds meer kansen voor kansarme leerlingen. En met de laatste tien jaar zijn we één van de weinige landen waar de kansenongelijkheid is opgelopen samen met Denemarken en de Verenigde Staten.

00:17:30

Allard Amelink: Ik vind dat zeer schokkend. Een vijftig jaar oude trend, een trend die toch eigenlijk als een soort van vanzelfsprekend richting meer kansengelijkheid leek te bewegen, is doorbroken. In Nederland is daarin dus echt een uitzondering tussen Denemarken in de Verenigde Staten. En zeker dat laatste land vind ik wel echt het voorbeeld van een land waar de ongelijkheid enorm groot is, en daar staan wij dus tussen.

00:17:54

Inge de Wolf: De Verenigde Staten en Denemarken is inderdaad een groepje waar je niet tussen zou willen staan, en het is eigenlijk ook, vind ik, echt treurig dat we langzaam ook, waar we toch een voorbeeld land qua onderwijs waren, langzaam ook in de negatieve voorbeelden komen te staan. Er is twee jaar geleden een rapport uitgekomen van de Wereldbank, waar we staan in het rijtje met vijf slechte landen, waar de laaggeletterdheid onder kwetsbare jongeren heel erg sterk aan het toenemen is. Nou eigenlijk precies weer zo'n indicator waar je ziet dat het Nederlands onderwijs is, goed, zeg maar voor de

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

middengroepen en de groepen van kinderen met hoogopgeleide ouders. Maar het onderwijs wordt eigenlijk toch steeds slechter voor kinderen waarvan de ouders niet hebben doorgeleerd.

00:18:36

Allard Amelink: Ik weet niet hoe met jou zit, maar ik sta hier toch wel echt van te kijken. We staan als Nederland in gewoon echt in de slechte lijstjes. Ons onderwijs werkt gewoon niet goed voor juist kinderen en jongeren die het hardst nodig hebben. Ik wist het kansengelijkheid een thema was, dat het belangrijk is, maar dat het zo urgent is en zo aanwezig, die kansongelijkheid daar sta ik toch wel echt van kijken. Maar goed verder met onze zoektocht. Ik hoor los daarvan Inge ook weer vertellen over het opleidingsniveau van ouders, en bij het Marnix kwam die ook wel even voorbij. Bastian bekeek in zijn kanskaart: inkomen, wijk, migratie, achtergrond. Zei dan niet de factor te vinden. Welke rol speelt dat opleidingsniveau van ouders?

00:19:30

Inge de Wolf: Je ziet zeg maar dat dat het grote verschil wordt gemaakt door het opleidingsniveau van ouders. Dat is ineens heel erg belangrijk geworden. Dus leerlingen waarvan de ouders niet hebben doorgeleerd hebben, krijgen eigenlijk steeds minder kansen en leerlingen waarvan de ouders met name een HBO of een WO-diploma hebben, die krijgen eigenlijk steeds meer kansen. Dat is wat je in de, nou ja eigenlijk in de gegevens, in de data ziet. Dus wat voor onderzoek je ook naar kijkt, dat zie je in de data. De oorzaak ligt natuurlijk ergens anders, want op zich is alleen dat je ouders, zeg maar, aan de universiteit of hogeschool hebben gestudeerd maakt natuurlijk niet uit. Dus daar ga je niet automatisch beter van leren. Dus de oorzaak zit veel meer in ons onderwijs zelf.

00:20:13

Allard Amelink: Oké, dus het onderwijs draagt nu niet bij aan kansengelijkheid, wat sowieso een absurd gegeven is. Maar goed, het onderwijs is natuurlijk niet de enige plek waar die ongelijkheid zichtbaar wordt en niet de enige plek die bijdraagt aan die ongelijkheid.

00:20:27

Inge de Wolf: Het is landelijk ook een tendens, hè, als het gaat om wonen, als het gaat om sociale zekerheid, als het gaat om levensverwachting waar je eigenlijk overal natuurlijk ongelijkheid ziet. Dus het onderwijs kan het ook niet alleen oplossen. Maar het onderwijs is wel één van de weinige plekken waar veel oplossingen kunnen en waar veel oplossingen ook zouden moeten. Dus het ligt daarmee eigenlijk denk ik wel een extra belangrijke verantwoordelijkheid. Dus het onderwijs zie je nu dat die nog een extra steentje bijdraagt los van al die maatschappelijke tendensen aan ongelijkheid. Je zou eigenlijk willen dat het onderwijs natuurlijk een extra steentje bijdraagt juist aan het in die algemene tendens van ongelijkheid, aan het meer gelijkmaken.

Gesprek 4: Yvonne Stegen

00:21:12

Allard Amelink: Oké, dus het onderwijs heeft veel sleutels in handen. Het is zowel een veroorzaker van kansongelijkheid als gelukkig ook een potentiële oplosser van diezelfde ongelijkheid, maar als je het goed vindt parkeer ik nu even dat onderwerp onderwijs, want daar gaan we het in de komende afleveringen nog uitgebreid over hebben. Over die rol van

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

het onderwijs zelf. En ik wil nog iets meer weten van die factoren die een invloed hebben op kansengelijkheid of ongelijkheid. Dus neem ik je graag mee naar één van die andere gebieden die uit de kansenkaart van Bastian naar voren kwamen als een aandachtsgebied, namelijk Zuid-Limburg. We gaan naar Maastricht en in Maastricht naar de wijk Malberg.

00:21:55

Yvonne Stegen: Ik ben Yvonne Stegen. Welkom hier in Maastricht op basisschool Manjefiek. Of eigenlijk in Centre Manjefiek en in de wijk Malberg.

00:22:07

Allard Amelink: En wat voor wijk is Malberg?

00:22:09

Yvonne Stegen: Malberg is een naoorlogse wijk van Maastricht en is eigenlijk gebouwd om een aantal mensen uit de binnenstad naar de rand van de stad te verplaatsen, omdat dat gedeelte van de stad gesaneerd werd. Wij hadden veel mensen bij elkaar gebracht die vanuit een bepaalde economische laag. En als je nu kijkt naar school, waar we 240 leerlingen en we hebben een schoolgewicht van 35, 34, meen ik uit m'n hoofd, met een spreidingsgetal van ongeveer zes.

00:22:46

Allard Amelink: Misschien is dit voor jou gesneden koek, maar ik moest het even opzoeken. De schoolweging wordt bepaald op basis van het opleidingsniveau van de ouders, van de kinderen op een school, en die score loopt van 20 tot 40. En hoe lager het getal, hoe hoger het opleidingsniveau van de ouders. En Manjefiek zit rond de 35, zegt Yvonne, dus ja, dat is vrij hoog, best wel richting de 40. Dat dus het maximum is. Vervolgens betekent het getal zes dat de leerlingpopulatie niet heel sterk van elkaar verschilt.

00:23:15

Yvonne Stegen: Dat betekent dat wij er best wel een hoog gewicht hebben als school, en wat dan redelijk bijzonder is, is dat wij maar 9% kinderen hebben met een niet-westerse achtergrond. Dat is eigenlijk gewoon het landelijk gemiddelde, terwijl op de meeste scholen met vergelijkbare schoolgewicht dat heel anders uitziet. 30% van de kinderen komt uit een eenoudergezin en 80% procent van onze gezinnen heeft een laag inkomen.

00:23:47

Allard Amelink: Die migratieachtergrond is nou een paar keer voorbijgekomen. Het heeft ieder geval geen één-op-één relatie, zoals we net horen uit het verhaal van Yvonne. Maar hoe hangen migratieachtergrond en kansengelijkheid met elkaar samen?

00:23:58

Inge de Wolf: In het onderwijs zien we dat een migratieachtergrond sterk samenhangt met het opleidingsniveau van de ouders. Migratieachtergrond is in het onderwijs niet zo heel erg belangrijk, maar op de arbeidsmarkt zie je ineens een enorm effect, ook van wel of geen migratieachtergrond hebben in de kans op een, stage of op een baan of op de werkloosheidsduur.

Gesprek 6: Jelle Jolles

00:24:24

Allard Amelink: Ja, dus het hebben van een niet-westerse migratieachtergrond hangt sterk

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

samen met het opleidingsniveau van ouders, maar er is dus geen direct verband tussen kansengelijkheid en het hebben van een niet-westerse achtergrond; alleen een indirect verband. Maar let wel, dat is dus alleen binnen het onderwijs, want later in het leven speelt een migratieachtergrond dus zeker een rol, maar dan hebben we het echt gewoon over racisme. Daar gaan we het zeker ook nog over hebben, maar die parkeren wij nu even. Als ik nu even zo een beetje de balans opmaak dan weet ik niet hoe het met jou zit, maar is het mij een klein beetje tegengevallen. Ik hoop eigenlijk vrij snel in kaart te kunnen brengen van goh waar komt nou die ongelijkheid vandaan, zodat we gelijk daarna konden gaan kijken: wat kunnen we daaraan gaan doen? Maar er is niet echt een duidelijke verklarende factor en het lijkt eerder eigenlijk een soort woud aan factoren te worden die je kansen beïnvloeden. Het zit op het niveau van het gezin waarin je geboren wordt, een wijk waarin je woont, het onderwijs zelf speelt dus een rol, en als we bijvoorbeeld kijken naar dat punt van het vinden van stages, racisme, wat daarbij komt kijken, dan speelt het dus ook op het niveau van de samenleving als geheel. Dus we hebben nu al een begin gemaakt met onze zoektocht, maar het is er niet bepaald duidelijker op geworden eigenlijk, misschien wel eerder onduidelijker. Waar moeten we beginnen? Ik heb het idee dat we eigenlijk nog één niveau helemaal over het hoofd hebben gezien, namelijk het niveau van het kind of de jongere zelf. Wat maakt nou dat iemand meer of minder kansrijk is op het niveau van het individu? Welke vaardigheden moet je over beschikken? Wat moet je kunnen? Welke competenties moet je hebben? Laten we daar anders starten. We gaan langs bij Jelle Jolles. Hij is hoogleraar neuropsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Maastricht. En hij is auteur van onder andere Het Tienerbrein en Leer je kind kennen. Ik vraag hem: wat zijn nou basisvaardigheden die je nodig hebt in het leven?

00:26:17

Jelle Jolles: Een ongelooflijk belangrijk uitgangspunt is dat ieder mens nieuwsgierig is en dat ieder mens ondernemend is en dat die geïnteresseerd is in zijn omgeving. Dat geldt voor baby's, voor peuters, voor kleuters, voor kinderen, voor jeugdigen, voor volwassenen en ouderen. Je kunt je namelijk niet in deze samenleving staande houden als je niet nieuwsgierig bent.

00:26:38

Allard Amelink: Ja, nieuwsgierigheid is dus eigenlijk een soort, basishouding die je moet hebben en vanuit daar komt er een soort Learning Loop op gang.

00:26:47

Jelle Jolles: En als je dingen die op je pad komen, daarvan moet je kunnen denken: wat kan ik daarmee? Ik kan er helemaal niks mee, oké, opzij, niks en er mee doen, maar vaak kun je denken: hé, ik zou dat morgen kunnen gebruiken of over een week? Dat betekent een belangrijke competentievaardigheid om te slagen in het leven is kunnen kiezen. Kunnen selecteren dit wel, dat niet. Een beslissing kunnen nemen, ook evalueren bij jezelf. Van heb ik dat nou eigenlijk goed gedaan gisteren? Of vorig jaar? Zou ik dan niet beter kunnen doen en op grond van de oordeel van wat er met je gebeurt, je zelfregulatie, je gedrag kunnen veranderen. Om te kunnen zeggen, dus van dit ging niet zo goed. Je ziet natuurlijk dat bij de gemiddelde baby, die kan dit niet zo goed en de gemiddelde peuter of kleuter, die gaat dat leren. Dus dit zijn natuurlijk zaken die geleerd worden. Dus je leer- en leefomgeving die zijn erg bepalend voor hoe goed je hierin wordt.

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

00:27:49

Allard Amelink: Ja, die Learning Loop bestaat dus uit het verzamelen van prikkels, waarna je keuzes maakt, waarna je die keuzes evalueert en vervolgens handelt naar je evaluaties. Als je dus die juiste competenties bezit, kun je dus vooruitgang boeken. Hoe beter je in die Learning Loop wordt, hoe beter je weer nieuwe dingen kan leren. Maar wat maakt dat de één daar beter is dan de ander? Is dat iets waar je aanleg voor hebt? Of is dat je omgeving die maakt dat je dat leert? Dus eigenlijk een beetje die klassieke nature en nurture vragen. Is het aangeboren of is het aangeleerd? Hoe kijkt Jelle naar dat klassieke vraagstuk?

00:28:25

Jelle Jolles: Beschouw het als een muntstuk. Je hebt een kop en de munt. Als je dat ding omhoog gooit, en dan valt op de kop, dan denk je gewoon oh kop. Ja maar de kop en de munt van het muntstuk zijn niet tot elkaar herleidbaar het muntstuk bestaat uit allebei. Dus heb je voor de biologie, de genetica en omgeving allebei nodig. De biologie schept de randvoorwaarden waarbinnen je ontplooiën kunt en de omgeving een bepaald hoe ver je kunt komen in de genetisch bepaalde mogelijkheden. Dus je hebt bijvoorbeeld metaforisch een weg voor je van vier meter: je kunt in je leven vier meter ver komen, zeg maar, en dat is dan wat genetisch bepaald is. En als je een stimulerende omgeving hebt, dan kom je misschien, je bent op je hoofd gevallen op je zestiende en er ergens iets vervelends gebeurt met stress op je drieëndertigste, dan kom je toch op 3,5 meter, bereik je in jouw leven, maar het zijn andere jongeren die minder mogelijkheden hebben. Die maken maar twee meter waar, van die vier.

00:29:42

Allard Amelink: Dus het totale potentie die je kan bereiken wordt bepaald door je genen. Maar de mate waarin je die potentie kan verzilveren wordt bepaald door je omgeving. En op dat laatste punt zegt Jelle, is dus eigenlijk de grootste winst te pakken. Maar hoe ziet die omgeving er dan idealiter uit? Welke factoren moet die bevatten?

00:30:01

Jelle Jolles: Taal is een heel grote, maar we weten dat kinderen schrale omgeving die kunnen per jaar, pak hem beet, 1.200 nieuwe woorden leren. Kinderen uit een wat meer stimulerende omgeving leren er 3.000. En de kinderen uit de rijke omgeving leren niet alleen concrete woorden, zoals kopje, bierflesje of straat, maar die leren ook woorden zoals frustratie of het woord hiërarchie.

00:30:29

Allard Amelink: Ja, ook hierin klinkt weer dat zichzelf versterkende effect van die Learning Loop. Als je meer woorden leert, leer je ook complexere woorden. Kun je beter uiting geven aan complexere zaken, dan kun je weer makkelijker ook weer complexere kennis tot je nemen. Bastian Ravesteijn van de Erasmus Universiteit vertelt over een Amerikaans onderzoek waarin dit effect uitgebreid onderzocht is. Nobelprijswinnaar James Heckman en Flavio Cunha die onderzochten dat. Dat zijn twee economen.

00:30:56

Bastian Ravesteijn: Het is blijven economen hè, dus voor mensen met het onderwijsachtergrond die krijgen misschien wel een beetje jeuk van deze formulering, maar ze zien wat je allemaal leert en wat je allemaal kunt als menselijk kapitaal. En ze zien een

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

lesje volgen of naar school gaan of iets leren, zien ze als investering in je menselijk kapitaal. En wat ze zeggen is: als je heel vroeg iets doet wat een kind kan helpen, dan heeft dat kind er niet alleen op dat moment iets aan, en natuurlijk werkt dat opzicht door. Maar als je een kind leert lezen, dan kan die later de krant lezen of boekjes en dan leert die zichzelf daar meer mee. En dat noemen ze zelf-productiviteit. En de tweede punt van hen is: als je vroeg iets leert en dan wil je later weer iets aan een kind gaan leren, dan gaat het veel beter. Dus als je taal begrijpt en je komt in groep vier en de leraar legt wat uit, dan begrijp je dat en dat noemen ze dynamische complementariteit en dat betekent dus dat een investering vroeg er voor zorgt dat die investering later heel veel meer oplevert.

00:31:57

Jelle Jolles: Het gaat dus om taalprikkelers om kennisprikkelers maar ook vaardigheden, dat gaat al vanaf de babytijd met speelgoed wat je boven de wieg hangt. In de peutertijd met kleutertijd met niet één pop maar tien poppen, en dan kunnen best wel neppoppen zijn of poppen van de kringloop.

00:32:15

Allard Amelink: Het gaat dus om een rijke omgeving, maar niet zozeer in financiële zin van het woord.

00:32:20

Jelle Jolles: Er zijn heel goede voorbeelden van mensen die het niet echt heel erg breed hebben en die toch een fantastische cognitief en emotioneel stimulerende omgeving creëren voor hun kinderen. Dus dat ligt niet aan een villawijk.

Gesprek 7: Ahmed Marcouch

00:32:46

Allard Amelink: En toch kun je kansengelijkheid niet los zien van de financiële situatie van ouders. Burgemeester Ahmed Marcouch van Arnhem begint bijvoorbeeld ook gelijk over armoede als ik hem vraag naar kansengelijkheid.

00:32:57

Ahmed Marcouch: Kinderen die opgroeien in gezinnen waar ouders heel erg, wat ik noem in levensstress. Levensstress om rond te kunnen komen. Stress in termen van schulden hebben en misschien wel te krap wonen en eigenlijk hun hoofd vol hebben met hun eigen sores en er eigenlijk veel te weinig bezig kunnen zijn of het inzicht hebben dat ze bezig moeten zijn met het opvoeden van de kinderen die ook hebben en daar de ruimte voor krijgen. En ja, je ziet ook in Arnhem, zoals we dat in heel veel andere wijken zien dat kinderen achterstand erven, dat kinderen armoede erven en dat de kinderen van die kinderen dat soms ook hebben. Dus je ziet soms ook in Arnhem eigenlijk generaties die in werkloosheid leven. En die werkelijk soms gewoon niet weten wat werken is. Dat zijn soms ook omstandigheden waarin kinderen in Arnhem opgroeien. Dus in die zin geen sprake van kansengelijkheid.

Afsluiting

00:34:08

Allard Amelink: Ja we begonnen deze aflevering in de hoop even op een rijtje te zetten wat allemaal kansengelijkheid veroorzaakt. Om vervolgens lekker door te pakken naar de oplossing, maar al snel bleek dat een woud aan factoren te zijn. Vijf niveaus spelen mee. Je

Transcript Podcast 'Ieder Talent Telt' – Aflevering 1

hebt het niveau van de samenleving, de wijk waarin je woont, de school waarop je zit, het gezin waar je uitkomt en uiteindelijk ook je individuele capaciteiten. Maar dat laatste is dus ook weer onlosmakelijk verbonden met je omgeving. Ja, je krijg vanuit je genen potentie mee, maar het is toch vooral de omgeving die de doorslag geeft in hoeverre je die potentie kan benutten. Het gezin waarin je opgroeit is daarbij enorm bepalend want hoe eerder, hoe jonger je die rijke prikkels krijgt, hoe eerder die Learning Loop gaat draaien, hoe meer je dat zelfversterkende effect krijgt wat Bastian zelf-productiviteit en dynamische complementariteit noemde. Daarom gaan we de volgende aflevering verder kijken op dat niveau van het gezin. We gaan onder andere naar wethouder Jordy Clemens in Heerlen en naar Abdelhamid Idrissi van Studiezalen in Amsterdam. Hoe belangrijk is het dat ouders taal en kennis kunnen overbrengen. Welke impact hebben geldzorgen? En hoe belangrijk is goede voeding? Je hoort het in de volgende aflevering van Ieder Talent Telt.

00:35:38

Allard Amelink: Abonneer je vooral op Ieder Talent Telt om op de hoogte te blijven van nieuwe afleveringen. Over twee weken staat de volgende aflevering online. Deze podcast is een productie van mij: Allard Amelink in samenwerking met Gelijke Kansen Alliantie. De muziek is van Victor Weigand. Wil je meer weten over de onderzoeken en voorbeelden die in deze aflevering genoemd zijn, kijk dan op gelijke-kansen.nl/podcast. Graag tot de volgende keer!